

ΑΛΒΑΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Δ. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ

(ΕΔΗΦΘΗ ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΤΟΜ. Δ', ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ Δ' ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1879.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

1879

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΝΟΤΗ ΚΑΡΑΒΙΑ
ΑΘΗΝΑ ΜCMXCIV

14/2

3E

ΑΛΒΑΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Δ. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ

(ΕΛΗΦΘΗ ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΤΟΜ. Δ', ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ Α' ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1879.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

1879

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΝΟΤΗ ΚΑΡΑΒΙΑ
ΑΘΗΝΑ ΜCMXCIV

ΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΔΙΟΝ. ΝΟΤΗ ΚΑΡΑΒΙΑ

Άσκληπιοῦ 35, 106 80 Ἀθήνα, τηλ. 36.20.465 - 36.22.431

ISBN 960-258-045-3

ΑΛΒΑΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

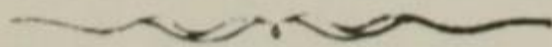
ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Δ. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ

(ΕΛΗΦΘΗ ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΤΟΜ. Δ', ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ Δ' ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1879.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

1879

ΑΛΒΑΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Δ. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ

§ 1. Τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ ἡ γλῶσσα μέ-
χρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν
φιλολογίαν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν γλωσσολογίαν
ἢ τὴν ἐρευνητικὴν τῶν γλωσσῶν ἐπιστή-
μην. Δικαίᾳ δ' ἐκ τούτου ἠγέρθη ἀπορία,
πῶς ἀρχαῖος λαὸς ὁ ἀλβανικὸς ἐξ ἀρχαίων
ἤδη χρόνων οἰκῶν ἐν μέσῃ τῇ Εὐρώπῃ χώ-
ρας ὀνομαστὰς καὶ πολλὰς πληρῶν ἐν τῇ
ἱστορίᾳ ἐνδόξους σελίδας διετέλεσεν ἄγνω-
στος μέχρις ἐσχάτων, καὶ οἱ σοφοὶ οὐδὲν
ἐγίνωσκον περὶ τῆς συγγενείας αὐτοῦ πρὸς
τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς
συγγενείας τῆς γλώσσης αὐτοῦ πρὸς τὰς
τῶν ἄλλων. Ἡ δὲ διεύθυνσις τοῦ γενικοῦ
περιοδικοῦ (1) καταχωρίζουσα κατὰ νοέμ-
βριον τοῦ 1854 πραγματείας τινὰ τοῦ
γλωσσολόγου Γ. Στεῖρου (G. Stier), πει-
ρωμένου νὰ κατατάξῃ τοὺς Ἀλβανοὺς εἰς
τὴν Ἰνδογερμανικὴν ὁμοφυλίαν, εὐλόγως ὑ-
πεσημείωσεν ὅτι ὄνειδος δύναται νὰ ὀνο-
μασθῇ, ὅτι μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων
διετελοῦμεν ἐν σκότει περὶ λαοῦ ἐν μέσῳ
τῆς Εὐρώπης οἰκοῦντος καὶ τοῦ βαθμοῦ
τῆς συγγενείας αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους
αὐτῆς λαοὺς, ἐν ᾧ ἐκ πολλοῦ ἤδη χρόνου
ἐξηκριβώθησαν καὶ τῶν ἀπωτάτων τῆς οἰ-

κουμένης ἐθνῶν αἱ γλῶσσαι καὶ αἱ φυλετι-
καὶ συγγένειαι. Καταλήγει δ' ὁ Γ. Στεῖρος
εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἀλβανικὴ γλῶσ-
σα ἀνήκει εἰς τὴν ἰαφεθικὴν ἢ Ἰνδευρωπαϊ-
κὴν τῶν γλωσσῶν ὁμοφυλίαν, καὶ κατα-
τάσσει αὐτὴν εἰς τοῦτο τὸ γλωσσικὸν στέ-
λεχος παραβάλλων ἐν τῷ εἰρημένῳ ἄρθρῳ
τὰ ἀριθμητικὰ ὀνόματα, τὸ ὑπαρκτικὸν ῥή-
μα καὶ τὰς προσωπικὰς καταλήξεις τῶν
ῥημάτων τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὰ
αὐτὰ τῆς σανσκριτικῆς, ἐλληνικῆς, λατινι-
κῆς καὶ τῶν ἄλλων ἰαφεθικῶν γλωσσῶν.

§ 2. Ἐξ ἀπορίας ἀρχεται καὶ Φαλμε-
ραύερὸς τρία ἔτη ὕστερον ἐν τῇ «περὶ τῆς
ἀρχῆς καὶ ἀρχαιότητος τῶν Ἀλβανῶν δια-
τριβῇ» αὐτοῦ (1) λέγων. «Πότερον αὐτό-
χθονές εἰσιν οἱ Ἀλβανοί, ἢτοι ἔθνος, ὁπερ
πρὸ τῆς ἀρχῆς πάσης ἱστορίας ἦν ἐν τῇ
χώρᾳ, ἢν οἰκεῖ, ἢ μετανάσται, μεταναστεύ-
σαντες τὸ πρῶτον ἐν ἱστορικοῖς χρόνοις;
Καὶ ἂν μὲν τὸ δεύτερον ὑποτεθῇ, πότε,
πῶς καὶ πόθεν εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀλβανίαν;
Εἰ δὲ τὸ πρῶτον ὑπολαμβάνεται ἀληθές,
κατοικοῦσιν ἄρα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐξ οὗτω

(1) Allgemeine Monatsschrift, Novem-
ber 1854, Braunschweig, σελ. 860—72.

(1) Das Albanesische Element in Griechen-
land. I. Abteilung. Ueber Ursprung und
Alterthum der Albanesen. Von Dr. J. Ph.
Fallmerayer. München 1857. σελ. 11 κ. ἑ.

παναρχαίων χρόνων ὅσον οἱ Πελασγοί, ἢ συνεισηλθόν ἅμα τοῖς Ἑλλησιν, ἢ ὅλως τὸ πρῶτον ἐν ὑστέρω χρόνῳ κινηθέντες προσεκύλισαν καὶ οὗτοι ἐν κῦμα τῆς μεγάλης τῶν ἔθνῶν εἰσβολῆς, ὡσπερ οἱ Οὔννοι, οἱ Ἄλανοι, οἱ Βούλγαροι, οἱ Ἄβαροι καὶ οἱ Σλάβοι ;»

§ 3. Ἄλλ' αὐτοὶ οἱ τὴν νῦν Ἀλβανίαν οἰκοῦντες Ἀλβανοὶ, οἷς ἐνταῦθα δικαίως ὁ πρῶτος λόγος ἀνήκει, οὐδὲν συνετέλεσαν εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων. Διότι ἔστερημένοι ἐλευθερίας καὶ παιδείας οὔτε ἐν τῇ πολιτικῇ οὔτε ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἔσχον ποτέ κοινὸν φρόνημα, οὐδ' ἐπῆλθεν αὐτοῖς ποτε, κατὰ Φαλμεραύερον, ἡ ἐπιθυμία τοῦ ὑπερβῆναι τὸν περιορισμένον ὀρίζοντα τῆς οἰκογενείας, τῆς φυλῆς, τῆς ἰδιαιτέρας περιουσίας καὶ ἀπαλλαγῆναι τῆς ἰδιωφελείας, τῆς ἀπεχθείας καὶ τῆς ἐκδικήσεως. Ὡστε Ἀλβανία ἐστὶ, κατὰ Φαλμεραύερον, ἡ πατρὶς τῶν μικρῶν διανοιῶν, τὸ ταμεῖον τῆς ῥωμαλαιότητος καὶ φυσικῆς ἰσχύος, ὁ τόπος, ὅστις οὔτε ἑαυτῷ πείθεται οὔτε τοῖς ἄλλοις· τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, ὅπερ αἰεὶ ἀπαρνεῖται, καὶ παρ' ᾧ ἡ ἀναρχία καὶ ἀθεσμία εἰσὶν οἷονεὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς. Χρῆζει ἄρα πρῶτιστα πάντων ὁμοφροσύνης ἔθνικῆς καὶ μεγάλων θυσιῶν, ὅπως ἀπαλλαγῆ πάντων τούτων τῶν κακῶν τῆς δουλείας. Ἀλλὰ πρὶν ἢ χωρήσωμεν εἰς τὰ ἐπὶ μέρους, ὑποτυπώσωμεν πρότερον καθόλου τὰς ἐπικρατούσας δοξασίας παλαιότερας τε καὶ νεωτέρας.

Α'. Δοξασίαι καθόλου.

§ 4. Περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν τρεῖς μὲν φέρονται παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσι δόξαι, τρεῖς δὲ κυρίως εἰσὶ καὶ αἱ τοὺς καθ' ἡμᾶς σοφοὺς διαιροῦσαι γινῶμαι. Ἐκ τῶν βυζαντινῶν κατὰ Χαλκοκονδύλην οἱ μὲν γένος Ἰλλυριῶν, ἢτοι ἀπογόνους αὐτῶν, ἐνόμιζον τοὺς Ἀλβανούς, ὁ δὲ Χαλκοκονδύλης αὐτὸς ἀποκρούων τὴν δοξασίαν ταύτην, Μακεδόνας ἢ μακεδονικὸν ἔθνος νομίζει τοὺς Ἀλβανούς, ἕτεροι δὲ ὑπελάμβανον τοὺς Ἀλβανούς ἀπὸ Ἰαπυγίας, ἀκρωτηρίου τῆς Ἰταλίας, εἰς Ἐπίδαμνον, τὸ

νῦν Δυρράχιον, διαβάντας, καὶ ἐντεῦθεν κατὰ μικρὸν κυρίους γενομένους τῆς χώρας, ἣν ἔτι καὶ νῦν οἰκοῦσι. Κατὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην δοξασίαν οἱ Ἀλβανοὶ ἐνομίζοντο ἰθαγενεῖς καὶ αὐτόχθονες, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην μέτοικοι καὶ μετανάσται. Τῶν δὲ νεωτέρων σοφῶν οἱ μὲν νομίζουσι τοὺς Ἀλβανούς Ἰλλυρικὴν φυλὴν, ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, οἱ δὲ πελασγικὸν φῦλον ἠπειρωτικόν, τῶν ἀρχαιοτάτων ἠπειρωτῶν Πελασγῶν ἀπογόνους· καὶ αὐταὶ εἰσὶν αἱ παρὰ τοῖς νῦν ἐπικρατέστεραι γινῶμαι. Ἔτεροι θὲ θεωροῦσι τοὺς Ἀλβανούς καυκασικὴν φυλὴν, ἐκ τῆς κατὰ τὸν Καύκασον ἐν Ἀσίᾳ Ἀλβανίας μεταναστεύσαντας εἰς τὴν ἐν Εὐρώπῃ τανῦν Ἀλβανίαν, τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἠπειρον καὶ Ἰλλυρίαν καλουμένην. Κατὰ ταῦτα δὲ οἱ μὲν πρῶτοι καὶ δεῦτεροι νομίζουσι τοὺς Ἀλβανούς ἰθαγενεῖς καὶ αὐτόχθονας, λείψανα τῶν ἀρχαίων τοῦ τόπου κατοίκων, οἱ δὲ τρίτοι παναρχαίους μετανάστας, ὅπερ φέρει εἰς τὸ αὐτό.

§ 5. Ἄλλ' ὀπωσδήποτ' ἂν ἔχωσι τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς, περὶ ἧς ἤδη ῥηθήσονται ἱκανὰ, ἀποδεδειγμένον ἐστὶν ἤδη ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ πρὸ πάσης ἱστορίας ὑπάρχουσιν ἐν τῇ χώρᾳ, ἣν καὶ νῦν ἔτι οἰκοῦσι, καὶ ἀριθμοῦνται ἔτι ὑπὲρ τὰς δεκάκισ ἐκκαίδεκα μυριάδας (1,600,000) ψυχῶν, καίπερ πολλὰ καὶ δεινὰ παθόντες καὶ μεγάλας καταστροφὰς ὑπομείναντες, (1) καὶ κατ' ἀνερ-

(1) «Πρότερον μὲν οὖν καὶ πόλεις ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις (Ἠπειρωτικοῖς καὶ Ἰλλυρικοῖς) . . . Τότε μὲν οὖν, ὡς εἶπον, καίπερ οὔσα τραχεῖα καὶ ὀρῶν πλήρης, Τομάρου καὶ Πολυάνου καὶ ἄλλων πλειόνων, ὁμῶς εὐάνδρει ἢτε Ἠπειρος πᾶσα καὶ ἡ Ἰλλυρίς· νῦν δὲ (ἐπὶ Στράβωνος) τὰ πολλὰ μὲν ἐρημία κατέχει, τὰ δ' οἰκούμενα κωμηδὸν καὶ ἐν ἐρειπλοῖς λέλειπται.» Στράβ. Ζ', 9, σελ. 327. «Διωκημένων δὲ πάντων... ἀνέζευξεν ἐπὶ τὴν Ἠπειρον, ἔχων δόγμα συγκλήτου τοῦς . . . στρατιώτας ἀπὸ τῶν ἐκεῖ πόλεων ὠφελῆσαι. . . Ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας, ὑφ' ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν ἅμα καιρὸν ὀρμήσαντες ἐτράποντο πρὸς καταδρομὴν καὶ διαρπαγὴν τῶν πόλεων, ὥστε

μήνευτον εὐνοϊαν τῶν περιστάσεων, εἰ καὶ ὑπέκυψαν εἰς παντοῖα ἔθνη ἀρχαῖα καὶ νέα, παρέμειναν μέχρις ἡμῶν ἀνεξάλειπτοι ἐκ τῆς βίβλου τῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης. (1) Διετήρησαν δὲ μετὰ τῆς ἐθνότητος καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν καὶ σχετικὴν τινα ἀνεξαρτησίαν, ὡς ἀτελῶς ἢ ἡμιτελῶς αἰείποτε κατακτηθέντες (2). Καὶ μέχρι τοῦ νῦν χρό-

νου διεσώθησαν ἔχοντες τὸν αὐτὸν πολεμικὸν καὶ μάχιμον χαρακτῆρα καὶ τὴν αὐτὴν, ἣν καὶ πάλαι, ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ ἄξιαν, καίτοι διατελοῦσιν ἀπ' αἰῶνων διαβιοῦντες ἀπαίδευτοι καὶ ἀπολίτευτοι, ὅσοι ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι, τῇ νῦν Ἀλβανίᾳ, διαμένουσιν ἔτι οἰκοῦντες.

§. 6. Καὶ οὗτοι μὲν διὰ τὸν τυραννικὸν καὶ μουσοκτόνον τουρκικὸν ζυγόν, ὑφ' ὃν ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσιν, οὐδὲν συνεβάλλοντο εἰς τὰ γράμματα οὐδ' εἰς τὴν λύσιν τῶν περὶ τοῦ ἑαυτῶν ἔθνους ζητημάτων. Αἱ δύο ὁμως ἀπόμοιραι τοῦ ἀλβανικοῦ ἔθνους, αἰτινες, ἵνα ἀποφύγῃσι τὸ δούλειον ἡμερτῆς πάλαι πατρίδος αὐτῶν Ἀλβανίας, μετανέστησαν πρὸ τεσσάρων μάλιστα αἰώνων ἢ μὲν εἰς Ἰταλίαν καὶ μέρος εἰς Σικελίαν, ἢ δὲ εἰς Ἑλλάδα, προαχθεῖσαι εἰς τὴν παιδείαν καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἔχουσιν ἤδη ἀνδρας λογίους, παρ' ὧν καὶ ἐγράφησαν οὐκ εὐκαταφρόνητα πονήματα, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται, καὶ ἡ τελεία λύσις τῶν περὶ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους ζητημάτων ἐλπίζεται παρ' αὐτῶν.

Μεσαρέται ἀπὸ τῶν φυλαρχῶν προσαγορευόμενοι περὶ δισχιλίους καὶ μυρίους ὄντες προσεκύνησαν ἐλθόντες καὶ ὑπέσχοντο δουλεύσειν· ἐδεδοίκεσαν γὰρ μὴ, χειμῶνος ἐπελθόντος, διαφθαρῶσιν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἅτε πόλιν οἰκοῦντες οὐδεμίαν, ἀλλ' ὄρεσιν ἐνδιατρίβοντες καὶ χωρίοις δυσπροσόδοις, ὧν ἀναχωροῦντες τοῦ χειμῶνος διὰ τὸ κρύος καὶ τὴν χιόνα, ἄπιστόν τινα ἐν τοῖς ὄρεσιν ἐκείνοις νιφομένην, εὐεπιχείρητοι ἔσεσθαι ἐδόκουν.» Καντακουζην. βιβλ. 3, κεφ. 28. «Ἡ δοξασία, ὅτι οἱ σημερινοὶ Ἀλβανοὶ εἰσιν οἱ ἀρχαῖοι Ἰλλυριοὶ, φαίνεται μοι ὅτι πάντῃ ἀληθὲς εἶναι. Διότι οἱ χαρακτῆρες, οὓς περὶ τούτων ἔχομεν, ἀρμόζουσιν ὅλως τῷ χαρακτῆρι ἐκείνων, οἵτινες εἰσι τὸ ἀρχαῖον ὄρεινόν ἔθνος, ὃπερ συνεχῶς μὲν ἐνικᾶτο, οὐδέποτε ὁμως ὑπετάχθη.» Ἀβελ ἱστορ. τῶν Μακεδόνων σελ. τῆς μεταφρ. 98.

ὥρα μιᾷ πεντεκαίδεκα ἀνθρώπων ἑξανδραποδισθῆναι μυριάδας, ἑβδομήκοντα δὲ πύλεις πορθηθῆναι, γενέσθαι δ' ἀπὸ τοσαύτης φθορᾶς καὶ πανωλεθρίας ἐκάστῳ στρατιῶτη τὴν δόσιν οὐ μείζον ἔνδεκα δραχμῶν, φρῖξαι δὲ πάντας ἀνθρώπους τὸ τοῦ πολέμου τέλος, εἰς μικρὸν οὕτω τὸ καθ' ἕκαστον λῆμμα καὶ κέρδος ἔθνους ὅλου κατακερματισθέντος». Πλούτ. ἐν 6. Δίμιλ. Παύλου κεφ. 29.

(1) «Περίεργος τῷ ὄντι ὁ λαὸς οὗτος, ὅστις, εἰ καὶ ἀσυνάρτητος, διατηρεῖ ὁμως μετὰ τοσοῦτους αἰῶνας καὶ μετὰ τοσαύτας ἀλλεπαλλήλους κατακτήσεις τῶν τε Βουλγάρων καὶ Σέρβων καὶ Βυζαντινῶν καὶ Ἰταλῶν καὶ Νορμαννῶν τὴν ἰδίαν ἐθνότητα. Σελ. 16 τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἱστορ. Γεωργ. Καστριώτου τοῦ Σκενδέρβου κατὰ τὸν Γάλλον Παγανέλην ὑπὸ Ν. Δραγούμη ἐν Ἀθήναις 1861.

(2) «Καὶ αὐτῷ παρῆσαν Ἑλλήνων μὲν Ἀμπρακιῶται...βάρβαροι δὲ Χάονες χίλιοι ἀβασιλευτοὶ ὧν ἡγοῦντο ἐπ' ἐτησίῳ προστασία ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ γένους Φώτους καὶ Νικάνωρ. Ἐστρατεύοντο δὲ μετὰ Χαόνων καὶ Θεσπρωτοὶ ἀβασιλευτοί», Θουκυδ. 6', 80. «Καὶ τῶν Ἠπειρωτῶν δὲ Μολοττοὶ ὑπὸ Πύρρῳ τῷ Νεοπτολέμου τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῖς ἀπογόνοις αὐτοῦ Θετταλοῖς οὔσι γεγονότες· οἱ λοιποὶ δὲ ὑπὸ ἰθαγενῶν ἤρχοντο· εἴτ' ἐπικρατούντων αἰεί τινων κατέστρεψαν ἅπαντα εἰς τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν, πληρὸν ὀλίγων τῶν ὑπὲρ τοῦ Ἰουρίου κόλπου. Καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ Λύγκον καὶ Πελαγονίαν καὶ Ὀρεστιάδα καὶ Ἑλίμειαν τὴν ἄνω Μακεδονίαν ἐκάλουν, οἱ δ' ὕστερον καὶ ἰλευθέραν». Στράβ. Ζ', 8, σελ. 326. «Διατρίβοντα δὲ ἐν Θετταλίᾳ βασιλεῖα οἱ τὰ ὄρεινά τῆς Θεσσαλίας νεμόμενοι Ἀλβανοὶ ἀβασιλευτοὶ Μαλακάσιοι καὶ Μποῦοι οἱ καὶ

Β'. Γνωμαὶ καθ' ἕκαστον περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν.

α'. Ἀλβανοί.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΒΑΡΛΕΤΙΟΣ.

§. 7. Ἀρμοδιώτεροι πάντως πρὸς λύσιν τοῦ περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀλβανῶν ζητήματος τυγχάνουσιν ὄντες αὐτοὶ οἱ ἐν Ἀλβανίᾳ Ἀλβανοὶ, οἷς δικαίως ἀνήκει ὁ πρῶτος ἐνταῦθα λόγος. Ἀλλὰ Μαρίνος Βαρλέτιος, ὁ βιογράφος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀλβανίας Γεωργίου Καστριώτου ἢ Σκενδέρβη, γεννηθεὶς ἐν Σκόδρα τῆς Ἀλβανίας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ ἥρωος καὶ ἱερεὺς γενόμενος, ἦν μὲν τὸ γένος γκέγκης Ἀλβανός, ἀλλὰ τὸν τρόπον, τὴν μάθησιν, τὴν θρησκείαν, τὴν διάνοιαν καὶ τὴν παιδείαν ἦν ὅλως λατίνος ἐνετός. Ὅθεν τὸ λατινιστὶ συγγραφέν ἡρωϊκὸν αὐτοῦ βιβλίον (1) ἐν τῇ ἱστορικῇ κριτικῇ οὐκ ἔχει μεγάλην ἀξίαν, ὡς οὐδ' ὁ Κόϊντος Κούρτιος Ῥοῦφος ἐν τοῖς ἱστοριογράφοις Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνο (2). Ἄλλως ὅμως ὁ Βαρλέτιος ἐγίνω

(1) Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐπιγράφεται «De vita et laudibus Scanderbegii sive Georgii Castriotæ Epirotarum principis libri XIII Argentorati 1573, ἤτοι Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν κατορθωμάτων τοῦ Σκενδέρβη εἴτε Γεωργίου Καστριώτου τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἠπειρωτῶν, βιβλία 13, ἐν Ἀργεντοράτῳ 1573».

(2) Ἴδε περὶ Βαρλετίου σελ. 11 τῆς ἐν § 2 ὑποσημειωθείσης διατριβῆς τοῦ Φαλμεραύρου. Ἐκ ταύτης τῆς ἀξιολογωτάτης τούτου διατριβῆς ἤρανισάμην τὰς γνώμας περὶ τινῶν τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην λογίων ἀνδρῶν, οἵτινες συνέγραψαν περὶ Ἀλβανῶν (ἀπὸ § 7 μέχρι § 44), ἀλλὰ καὶ τούτων, τὰ μὲν ἐπιτεμῶν, τὰ δὲ ἀναπτύξας καὶ σημειώσεις τινὰς ἐνιαχοῦ ὑποσυνάψας. Περὶ ληψιν δὲ τοῦ πρώτου τούτου μέρους τῆς ἐμῆς πραγματείας ἐδημοσίευσά ἄλλοτε ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν τοῦ ἔτους 1869 ἀπὸ σελ. 1157 μέχρι σελ. 1454. Ἴδε περὶ Βαρλετίου καὶ τὰ προλεγόμενα

σκε πολλοὺς τῶν συναγωνιστῶν τοῦ ἥρωος, κατεῖχε πολλὰς συγχρόνους περιγραφὰς τῶν Ἀλβανικῶν πραγμάτων, ἐπεσκέφθη τὰ κυριώτερα πεδία τῶν μαχῶν καὶ νικῶν καὶ ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ ἠγωνίσθη ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς πατρίδος αὐτοῦ κατὰ τὸ 1478. Μετὰ δὲ τὴν ὑποδούλωσιν αὐτῆς καταφυγὼν κατὰ μὲν τὸν Φαλμεραύρον εἰς Βενετίαν, κατὰ δὲ τὸν Σάθαν εἰς Νεάπολιν καὶ Ῥώμην, συνέγραψε κατὰ μίμησιν τοῦ Κουρτίου τὸ μνημονευθὲν σύγγραμμα αὐτοῦ, ἐν ᾧ περικοσμεῖ τὸν ἥρωα Καστριώτην διὰ πολλῶν περικοσμήσεων καὶ ὑπερβολῶν, ὧν ἕνεκα ἐλαττοῦται ἐν μέρει ἡ ἀξιοπιστία αὐτοῦ (1).

β'. Βυζαντινοί.

§. 8. Αἱ πρῶται σημειώσεις αἱ πρὸς κατάληψιν τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς πολιτικῆς σημασίας τῶν Ἀλβανῶν ἐγράφησαν κατὰ πρῶτον περὶ τὸ τέλος τῆς ἐλληνορωμαϊκῆς πολιτείας ἐν τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ πέμπτῃ ἑκατονταετηρίδι ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν Νικηφόρου Γρηγοῤῥᾶ, Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, Γεωργίου Φραντζῆ καὶ Νικολάου Χαλκοκορυδαίου. Πιστότεραι δὲ εἰδήσεις περὶ τῆς γλώσσης, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐθνότητος τῶν Ἀλβανῶν οὐδ' ἐνταῦθα εὐρίσκονται. Διότι οἱ πλεῖστοι τῶν αὐλικῶν τούτων ὑπομνηματογράφων μὴ ἐμβριθῶς ἐγκύψαντες μήτε βαθέως διαγνόντες τὸ Ἀλβανικὸν ἔθνος, τοτὲ μὲν καλοῦσιν αὐτὸ Ἀρβανίτας, τοτὲ δὲ Ἀλβανούς, νῦν μὲν Ἰλλυριοὺς, νῦν δὲ Τριβαλλοὺς, ὅτε δὲ Σκύθας. Τὸ δὲ παραδοξότερον ὅτι καὶ Τριβαλλοὺς καὶ Μυσοὺς καὶ

(ἀπὸ σελ. κ'. κ. ε.) τῆς ἱστορίας Γεωργίου Καστριώτου εἰς τόμους δύο ἐν Ἀθήναις 1848.

(1) Περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ Βαρλετίου ἴδ. σελ. 57—62 τοῦ συγγράμματος, ὅπερ ἐπιγράφεται «Κριτικαὶ ἐρευναι περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ ἐθνικότητος Γεωργίου Καστριώτου τοῦ Σκενδέρβη ὑπὸ Μαργ. Γ. Δήμιτσα καθηγητοῦ καὶ διευθυντοῦ ἐλλ. Ἐκπαιδευτηρίου, Ἀθήνησι 1877.»

Ἰλλυριοὺς καὶ Κροατίους καὶ Πολανίους(1) καὶ Σαρμάτας ἀναγνωρίζει ὁ Χαλκοκονδύλης ὡς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν λαλοῦντας· καὶ ἐκ τούτου συμπεραίνων λέγει ὅτι δύνανται εἶναι πάντες οὗτοι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ γένος καὶ ὁμόφυλον ἑαυτῷ (2).

§. 9. Γνώμην δὲ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἀλβανῶν ἐν κεφαλαίῳ ἀπέφηνε μόνος τῶν προειρημένων ὁ Χαλκοκονδύλης, εἰπὼν ὅτι κατ' αὐτὸν οἱ Ἀλβανοὶ μᾶλλον τοῖς Μακεδόσι συγκαταλέγονται ἢ ἄλλω τινὶ τῶν ἐπὶ γῆς ἐθνῶν· διότι πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ὁμοιάζουσιν, εἰμὴ πρὸς τὸ μακεδονικόν· «Ἀλβανούς γὰρ ἔγωγε μᾶλλον ἢ τε τοῖς Μακεδόσι προστίθεσθαι ἢ λέγειν ἢ ἄλλω τινὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐθνῶν· οὐδενὶ τε γὰρ συμφέρονται, ἢ ὅτι μὴ τῷ Μακεδόνων γένει.» (3) Καὶ παντάπασιν οὐδὲ παραδέχεται τὸν λόγον ὅτι δῆθεν οἱ Ἀλβανοὶ εἰσι γένος Ἰλλυριῶν· «Ἀρχὴν δ' ἐγὼ οὐδὲ προσίεμαι τὸν λόγον, ἢ ὡς εἶησαν Ἰλλυριῶν γένος οἱ Ἀλβανοί.» Ἀλλὰ καὶ ἀναιρεῖ τοὺς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας, ὅτι οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν οἱ γνώμην ἀποφαινόμενοι περὶ τῶν Ἰλλυριῶν, ὅτι δῆθεν εἰσιν οἱ νῦν Ἀλβανοί· «ὥστε οὐκ ὀρθῶς ἂν λέγοιεν οἱ γνώμην ἀποδεικνύμενοι περὶ Ἰλλυριῶν, ὡς εἶησαν οἱ νῦν Ἀλβανοί.» (4) Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ μόνη καὶ τελευταία γνώμη, ἣν ἡμῖν τὸ θνησκον Βυζάντιον κατέλιπε περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐθνότητος τοῦ ἀκμαίου, ὀρμητικοῦ καὶ δραστηρίου Ἀλβανικοῦ ἔθνους. Ἀλλ' ὡς βλέ-

πει κατωτέρω ὁ ἀναγνώστης, τὴν πλήρη ἐκτέλεσιν τῆς ἀπηλπισμένης κληρονομίας, ἢτοι τὴν λύσιν τοῦ περὶ τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῆς ἀλβανικῆς γλῶσσης ζητήματος, ἀνέλαβον, ἐννοεῖται cum beneficio inventarii, δηλ. μετὰ τοῦ εὐεργετήματος τῆς ἀναγραφῆς, ἐκ τῶν Εὐρωπαϊῶν κυρίως οἱ Γερμανοί.

γ'. Νεώτεροι συγγραφεῖς.

ΒΛΑΓΚΟΣ, ΒΟΥΔΑΣ, ΒΟΥΔΑΝΟΣ.

§. 10. Μηχανικὴν κατάταξιν ἀλβανικῶν λέξεων μετὰ λατινικῆς ἐξηγήσεως κυρίως πρὸς χρῆσιν τῶν ἱεραποστόλων ἐπεχείρησαν οὗτοι τὸ πρῶτον ἐν Ἰταλίᾳ βεβαίως περὶ τὰ μέσα τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ Βλάγκος ἔγραψε κατὰ τὸ 1635 τὸ ἐν Ῥώμῃ τυπωθὲν λεξικὸν λατινοηπειρωτικόν (Dictionarium latino-epiroticum P. Francisci Bianchi), ὅπερ τοσοῦτον ἀθλιόν ἐστὶ καὶ ἔλλιπές, ὥστε οὐδεμίαν δεικνύει ἀξιόλογον πρόοδον ἐν τῇ ἀλβανολογίᾳ. Ὁ δὲ πατὴρ Βούδας ἐκ Λευκοπέτρας ἀλβανικὴν κατήχησιν (P. Peter Buda da Pietra Biancha) τὴν ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ 1664 δημοσιευθεῖσαν, ἀθλίαν δὲ καὶ ἔλλιπῆ ὡς καὶ τὸ λεξικόν· καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σκοπίων Βόγδακος (Peter Bogdan) τὴν ἐν ἔτει 1685 ἰταλοαλβανικὴν, ἣτις Cuneus prophetarum ἐπιγράφεται.

ΛΕΙΒΝΙΤΙΟΣ.

§. 11. Τὴν πρώτην δὲ φιλολογικὴν ἀνάλυσιν τῶν τύπων τῆς ἀλβανικῆς γλῶσσης πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς συγγενείας καὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῆς ἐπεχείρησεν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὁ Λεῖβνίτιος (Leibnitz) ἐν Γερμανίᾳ. Ἀλλ' ἔστερεῖτο παντὸς βοηθήματος ἀλβανικῆς γραμματικῆς, εἶχε δὲ πρὸς χρῆσιν μόνον συλλογὴν τινα ἐξ ἑκατὸν λέξεων, εἰς ἃς ἠδύνατο νὰ ἀσκῆ τὴν ὀξύνοιαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐρεύνης αὐτοῦ, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἰσι κελτικῆς καταγωγῆς, (1) καὶ ἡ γλῶσσα

(1) Κατὰ τὴν λατινικὴν μετάφρασιν Polonus ἢτοι Πολωνός.

(2) «Οὕτω δὴ κἀνταῦθα τοὺς τε Τριβαλλοὺς καὶ Μυσοὺς καὶ Ἰλλυριοὺς καὶ Κροατίους καὶ Πολανίους καὶ Σαρμάτας τὴν αὐτὴν ἐπίσταμαι ἰέντας φωνήν· εἰ δέοι ταύτην τεκμαιρόμενον λέγειν, εἶη ἂν τοῦτο τὸ γένος ταυτότε καὶ ἐν καὶ ὁμόφυλον ἑαυτῷ.» Χαλκοκ. βιβλ. α', σελ. 35 ἐκδ. Βόννης. Δῆλον δὲ ὅτι οἱ βυζαντινοὶ οὗτοι οὔτε ὡς ἐθνογράφοι διαπρέπουσιν οὔτε ὡς γεωγράφοι.

(3) Χαλκοκονδ. βιβλ. β', σελ. 532, ἐκδ. Βόννης.

(4) Χαλκοκονδ. βιβλ. α', σελ. 26, ἐκδ. Βόννης.

(1) G. G. Leibnitii opera philologica edit. Genevæ 1768, Tom. VI, pars II,

αὐτῶν συγγενεῦει πρὸς τὴν γερμανικὴν (1) καὶ γαλλικὴν, οὐδὲν ἔσχεν ὑποχρεωτικὸν κῦρος ἔτι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ὑπῆρξεν ὅμως νέον τι καὶ συγχρόνως ἢ πρώτη ἀφορμὴ, ἵνα ἰχνηλατηθῇ κατὰ μικρὸν ἢ ἀλήθεια (2).

pag. 219. In Slavonica lingua multa sunt communis originis cum Germanicis, nonnulla et cum Graecis; talia ego Scythica appello, ut quae Latinis, Wallis, Germanis communia sunt, Celtica; denique quae Gallis, Germanis, Slavis, Celto Scythica.

(1) Leibnitii Tom. V, pag. 494: Par là (Dictionnaire de la langue Albanoise) nous apprenons quelle étoit la langue des anciens Illyriens. S'y remarque cependant beaucoup de Latin. Attiune (ἀτι jούνε) pour notre père, convient avec les langues Scythiques, il semble aussi qu'il y a quelques petites traces de mots qui s'accordent avec l'Allemand, comme jeet (δέτε), terre, enandeynée (νδj'έjνε), pardonner, ndetekech (νδὲ τί κέj), en tentation.

(2) Τὴν γνώμην ταύτην ἠσπάσθη ὁ Μελέτιος ἐν τῇ γεωγραφίᾳ αὐτοῦ λέγων· «Ἡ Ἀλβανία, ἢτοι ἡ Ἀρβανιτία κοινότερον λεγομένη, εἶναι τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Μακεδονίας, τὴν ὀνομασίαν λαβοῦσα ἀπὸ τῶν Ἀλβανῶν, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι ἐκ γένους τῶν Ἰλλυριῶν, ὡς τινες οἴονται, οὔτ' ἐκ τῶν Ἀλβανῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ κατάγονται ἐκ γένους Κελτικοῦ, οἱ ὅποιοι ἦλθον εἰς τὴν Ἰαπυγίαν τῆς Ἰταλίας, εἶτα ἐξ αὐτῆς διέβησαν εἰς τὸ Δυρράχιον, καὶ κεῖθεν διεσπάρησαν». Γεωγραφίας τόμ. Β', τμῆμα ιή, κεφ. β'. ἔκδοσις β'. ἐν Βενετία 1807. Λέγει δὲ καὶ Σουΐδας (ἐν λ. Ἀλβανοί) α' Ἀλβανοί, ὄνομα ἔθνους Γαλατῶν· τὸ δὲ «Γαλατῶν» τοῦτο ἐσφαλμένον νομίζοντες οἱ ἐκδόται διορθοῦσι προτείνοντες οἱ μὲν *Λατίων*, οἱ δὲ *Ἰταλῶν*. Διότι ἐκ τῆς ἀκολουθούσης περιγραφῆς τῆς εὐφορίας τῆς χώρας αὐτῶν, ατούτων φασὶ τὴν γῆν εὐδαίμονα καὶ καρποῦς ἐνεγκεῖν οὔσαν ἀγαθὴν, οἶνον ἠδὺν καὶ πολὺν ἔχουσαν, ὀρθῶς ὑπολαμβάνουσιν ὅτι Ἀλβανούς ἐνταῦθα λέγει τρὺς πάλαι ἐν Ἰταλίᾳ.

ΦΡΑΝΤΖΙΟΣ ΛΕΚΚΗΣ.

§ 12. Ἀλβανικὴν δὲ γραμματικὴν ἐδημοσίευσεν τέλος ὁ Φραντζῖος Λέκκης (Franz Maria da Lecce), ἐπιγραφομένην «Παρατηρήσεις γραμματικαὶ ἐπὶ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης» (Osservazioni grammaticali nella lingua albanese) κατὰ τὸ 1716 ἔτος τὸ πρῶτον ἐν Ῥώμῃ. Ἐδημοσιεύθη δ' ἐκ νέου γερμανιστὶ τῷ 1822 ἐν Ἀλλῃ ὑπὸ Βατέρου ἐν τῷ Vergleichungstafeln der Europäischen Stamm-Sprachen und Süd, West-Asiatischer κλπ. Von Johann Severin Vater. Halle, 1822.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΑΒΑΛΛΙΩΤΗΣ καὶ ΔΑΝΙΗΛ.

§ 13. Ὁ δὲ Θεοδώρου Καβαλλιώτου ἑλληνοβλαχικὸς καὶ ἀλβανικὸς κατάλογος εἶτε πίναξ ἐκ 1200 περίπου λέξεων, καὶ τὸ τοῦ βλάχου ἱερέως Δανιὴλ «λεξικὸν τετράγλωσσον» (νεοελληνικὸν, ἀλβανικὸν, βλαχικὸν, βουλγαρικὸν) ἐφάνησαν σχεδὸν συγχρόνως ἐν ἔτει 1770 τὸ μὲν ἐν Βενετία, τὸ δὲ ἐν Μοσχοπόλει τῇ κατὰ τὸν Πίνδον.

ΘΟΥΜΜΑΝΝΟΣ.

§ 14. Ἐπὶ ταύτης τῆς βάσεως τῶν 1200 ἀλβανικῶν λέξεων στηριχθεὶς τέσσαρα ἔτη βραδύτερον ὁ ἐν Λειψία καθηγητῆς Θούμμαννος (Thunmann) «ἐν ταῖς ἐρεῦναις αὐτοῦ περὶ τῆς ἱστορίας τῶν ἀνατολικῶν εὐρωπαϊκῶν ἔθνων» (Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker, Leipzig, 1774) ἔθηκε τὰς πρώτας ἱστοριοφιλολογικὰς θέσεις περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ παρελθόντος τῶν Ἀλβανῶν καὶ ἀπεφῆνατο αὐτοὺς ἄντικρυς ἀρχαῖον ἔθνος τῆς Ἰλλυρικῆς χερσονήσου, γείτονας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπογόνους τῶν Ἰλλυριῶν τοῦ Γεντίου (1), τῆς Τεύτας (2) καὶ τοῦ Πύρρου

(1) Τὸν βασιλέα τῶν Ἰλλυριῶν τοῦτον Διόδωρος μὲν ὁ Σικελιώτης καὶ Γέντιον καὶ Γετίωνα καλεῖ, Πολύβιος δὲ καὶ Πλούταρχος Γένθιον. «Ἰλλυριοὺς τε διὰ Γενθίου τοῦ βασιλέως παρεκάλει συνεφέψασθαι τοῦ πολέμου.» Πλούτ. ἐν β. Αἰμ. Παύλου κεφ. 9.

(2) «Τὴν δὲ βασιλείαν ἢ γυνὴ Τεῦτα

(1). Ἐκ πάντων δὲ τῶν Γερμανῶν ὁ Θούμμαννος πρὸς τοῖς ἐγκρίτοις συγγραφεῦσι κατὰ πρῶτον συνεβουλεύθη καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς, καὶ ὀρθῶς παρετήρησεν ὅτι οἱ Ἄλβανοὶ φαίνονται ὄντες παναρχαῖοι μέτοιικαι τῆς νῦν πατρίδος αὐτῶν· «διότι οὐδαμοῦ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἶχνος ὀψιαιτέρας μεταναστάσεως ἀνευρίσκεται.»

ΑΓΓΕΛΟΣ ΜΑΣΚΗΣ καὶ ΜΑΛΤΕΒΡΟΥΝΟΣ.

§ 15. Τὴν δὲ γερμανικὴν δοξασίαν ταύτην περὶ τῆς ἀρχαίας Ἰλλυρικῆς ἐθνότητος τῶν Ἄλβανῶν ἐκύρωσε διὰ νέων λόγων ὁ Ἰταλὸς Ἀγγε.λος Μάσκης (Angelo Masci), οὗ τὸ «δοκίμιον περὶ τῆς καταγωγῆς, τῶν ἠθῶν καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἄλβανικοῦ ἔθνους» (Essai sur l'origine, les moers et l'état actuel de la nation Albanaise) ὁ Μαλτέβρουνος (Malte Brun) ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν περιηγήσεων αὐτοῦ (Annales des Voyages Tom. III. Paris, 1808) παραλαβῶν, καὶ δι' ἐμβριθῶν καὶ ἀκριβῶν σχολίων κρατύνας, ἐπηύξησε καὶ ἐπεβεβαίωσε. Καὶ ἐπειδὴ ἤδη ἐν τῷ τότε γνωστῷ Ἄλβανικῷ λεξικῷ μόνον ὀλίγον σλαβικὸν εὐρίσκετο, τὸ δὲ ἑλληνικὸν, λατινικὸν καὶ γερμανογοτθικὸν στοιχεῖον τούναντίον ἐπεκράτει, καὶ κελτικαὶ δὲ ρίζαι λέξεων ἐξ ἐπιπολῆς εἰσεχώρησαν, ἐπίσθη καὶ ὁ Μαλτέβρουνος ὅτι «ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν ἢ τῶν νέων Ἄλβανῶν φαίνεται οὔσα ἰδίᾳ γλῶσσα, ἧς ἡ ἀρχὴ ἀνατρέχει εἰς τὴν πολιωτάτην ἀρχαιότητα, καὶ μάλιστα εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ ἑλληνικὴ, λατινικὴ, ἰβηρικὴ, κελτικὴ, σλαβικὴ, τευτονικὴ καὶ γοτθικὴ γλῶσσα, ἐκάστη ἐν τῇ ἑαυτῆς περιοχῇ κατ' ἀρχὰς ἐσχηματίζετο. (2)

διαδεξαμένη, τὸν κατὰ μέρος χειρισμὸν τῶν πραγμάτων ἐποιεῖτο διὰ τῆς τῶν φίλων πίστεως.» Πολύβ. 2, 4, 7.

(1) Ὁ γνωστὸς βασιλεὺς τῶν Ἡπειρωτῶν, οὗ τὸν βίον συνέγραψε Πλούταρχος.

(2) Περὶ τῶν Ἄλβανῶν μακρὸν ποιεῖται λόγον ὁ Μαλτέβρουνος καὶ ἐν τῷ 118 βιβλίῳ τῆς παγκοσμίου γεωγραφίας αὐτοῦ, ἐξ ἧς παρατίθεται τάσδε τὰς περικοπὰς. Les Albanais sont probablement une tribu

ΛΗΚΙΟΣ.

§. 16. Εἰς δὲ τὸ Ἄλβανικὸν λεξικὸν τοῦ Θεοδώρου Καβαλλιῶτου, ὅπερ καὶ Θούμ-

des anciens Illyriens, qui, sortie des contrées interieures et montueuses, s'est fait connaitre à mesure que les calamités del' empire Romain forçaient les peuples montagnards et pasteurs à se fier à ceux mêmes pour la defense de leurs chaumières...

Il est prouvé par la langue des Albanais qu'ils habitent en Europe depuis aussi long temps que les Grecs et les Celtes aux quels ils paraissent tenir par plusieurs liens.

Il est probable que des tribus Illyriennes, parlant une langue affiliée à celle des tribus primitives des P é l a s g h i (Pélasges). des D a r d a n i, des G r a i k i, des M a c e d o n e s, habitaient avant les temps historiques les montagnes del' Albanie, sous des chefs héréditaires; qu'elles étaient encore voisines de quelques tribus dela famille qui depuis à été nommé S l a v e s.

«Οἱ Ἄλβανοὶ πιθανῶς εἰσι φυλὴ τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, οἵτινες, ἐξελθόντες ἐκ τῶν ἐνδοτέρων καὶ ὄρεινῶν τόπων, ἐγνώσθησαν καθ' ὅσον αἱ συμφοραὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς αυτοκρατορίας ἠνάγκαζον τοὺς ὄρεινοὺς καὶ ποιμενικοὺς λαοὺς νὰ ἐμπιστεύωνται εἰς ἑαυτοὺς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἐστιῶν αὐτῶν» . . . .

«Ἀποδεικνύεται δ' ἐκ τῆς γλώσσης τῶν Ἄλβανῶν ὅτι κατοικοῦσιν οὗτοι ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ χρόνου τοσοῦτον μακροῦ ὅσον καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ Κελτοὶ, μεθ' ὧν φαίνονται συνδεόμενοι διὰ πολλῶν δεσμῶν.»

«Πιθανὸν ὅτι αἱ Ἰλλυρικαὶ φάραι λαλοῦσαι γλῶσσάν τινα συγγενεύουσιν τῇ τῶν ἀρχηγόνων φυλῶν τῶν Πελασγῶν, Δαρδάνων, Γραικῶν, Μακεδόνων κατόκουν πρὸ τῶν ἱστορικῶν χρόνων τὰ ὄρη τῆς Ἄλβανίας ὑπὸ κληρονομικοὺς ἀρχηγούς· ἔτι δὲ ὅτι ἐγειτόνευον πρὸς φυλὰς τινὰς τῆς ἐκτοτε Σλαβικῆς ὀνομαζομένης οἰκογενείας.» Malte-Brun, Geographie Universelle, Europe, description dela Turquie, livre cent-dix-huitième. . .

μαννος μετεχειρίσθη, πολλά προσέθηκεν ἐν ταῖς περιηγήσεσιν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα (Researches in Greece ἐν Λονδίῳ 1814) ὁ ἄγγλος Λήκιος (W. M. Leake), ὅστις δέκα ἔτη ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ζήσας, τὴν Ἄλβανίαν ἐν μέρει διὰ περιηγήσεων γνωρίσας, καὶ τὰ ἄλβανικὰ κατὰ τι ἐννοῶν, τῇ βοήθειᾳ ἐγχωρίου τινὸς ἔγραψε μικρὰν γραμματικὴν καὶ τὸ λεξικὸν τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης μετὰ τῆς ἀγγλικῆς καὶ νεοελληνικῆς μεταφράσεως, ἠύξησεν εἰς 2100 περίπου λέξεις.

§ 17. Ὁ Λήκιος κλίνει ὅλως εἰς τὴν τοῦ Θουμμάννου καὶ Μαλτεβρούνου γνώμην, ἀναγνωρίζει τοὺς Ἄλβανούς ὡς τοὺς ἀρχαίους Ἰλλυριοὺς, ἀλλὰ καθυπερτέρησε πολὺ τοὺς πρώτους θεμελιωτὰς τῆς δοξασίας ταύτης ἐν τῇ ἄλβανικῇ φιλολογίᾳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἐξετάσει καὶ καταλήψει τῶν Βυζαντινῶν, ὡς τοῦτο ἐκ τῆς ἀναλύσεως τοῦ τυπικοῦ τῆς γλώσσης καὶ τῆς συντόνου ἐπόψεως τῶν τῆς ἄλβανικῆς ἱστορίας σημειώσεων αὐτοῦ ἀρκούντως καταφαίνεται.

§ 18. Γνωματεύει δὲ ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ νέᾳ Ἠπειρῷ, τουτέστιν ἐν τῇ τανῦν νοτίῳ καὶ μέσῃ Ἄλβανίᾳ (μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δρίνου παρὰ τῇ Λίσσῳ καὶ τῷ κόλπῳ τῆς Ἄρτης), ἡ ἀρχαία γλῶσσα οὐδεμίαν ἔπαθε τοσοῦτον σπουδαίαν μεταβολὴν, οἷαν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ (1). Διότι τὰ ὑψηλὰ ὄρη, τὸ πολεμικὸν πνεῦμα τῶν κατοίκων καὶ ἡ ἀσυνήθης τραχύτης τῶν ἀποκεκλεισμένων τούτων χωρῶν ἀρκούντως ἐξησφάλισαν τὰ λείψανα τῶν παναρχαίων κατοίκων κατὰ τῶν διαλυτικῶν

(1) «Δὶ ἀρχαῖαι κατὰ τὸ Δυρράχιον καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, καὶ ἐν γένει τὰ πλεῖστα τῶν παραλίων, εἶχον ἴδιον πολιτισμὸν, ἐνῶ οἱ Σκυῦλαι ἀποχωρήσαντες πρὸς τὰ ὄρη, ἐτήρησαν τὸν ἴδιον ἔθνισμὸν ὡς οἱ Βάσκοι κατὰ τὰ Πυρρηναῖα. Διὸ καὶ ἔπαθον ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων πολὺ ὀλιγώτερον τῶν κατὰ τὰς πεδιάδας καὶ τὰς παραλίους χώρας γειτόνων αὐτῶν». Σελ. 5 εἰσαγ. εἰς τὴν ἱστορ. Γεωργ. Καστριώτου τοῦ Σκενδέρβη κατὰ Παγανέλην ὑπὸ Ν. Δραγούμη ἐν Ἀθήναις 1861.

ἐπενεργειῶν τῆς ἐκ Ῥώμης κυριαρχίας καὶ τοῦ ῥοθίου κύματος τῶν ἐξ ἄρκτου ἐθνῶν, ὅτε συγκατέπιπτεν ὁ ἀρχαῖος κόσμος. Οἱ τόποι οὗτοι τῆς τραχείας Ἰλλυρίας, ὡς καὶ τὰ ὁμοίως ἀήττητα Κανταβρικὰ ὄρη, τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν γλῶσσαν ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας τοσοῦτον εὐχερέστερον ἠδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσιν, ὅσον ἀνεγνωρισμένως ὑπὸ τῶν λεγεῶνων τῆς Ῥώμης οὐδέποτε παντελῶς ἐδαμάσθησαν. Ἡ δὲ ὑπόθεσις αὕτη μόνη καταδεικνύει ὅτι ἡ ἰδιαιτὰ καὶ θεμελιώδης ρίζα τῆς καὶ σήμερον λαλουμένης ἄλβανικῆς γλώσσης οὐσιωδῶς διαφέρει τῶν γλωσσῶν τῶν παρακειμένων λαῶν, τῶν ἀρχαίων καὶ νέων Ἑλλήνων, τῶν Σλάβων, τῶν Λατίνων τῶν ἀρχαίων καὶ νέων χρόνων, τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Τούρκων (1).

§ 19. Ἐκ δὲ τῶν ξένων λέξεων τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης ὅτι αἱ λατινικαὶ εἰσι διπλάσιαι ἢ τριπλάσιαι τῶν ἑλληνικῶν, ἐκ δὲ τῶν σλαβικῶν εἰσβολῶν παραδόξως ὀλίγαι λέξεις διετηρήθησαν, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ὁ Λήκιος πρῶτος παρετήρησεν.

ΑΡΝΙΤΤΟΣ.

§ 20. Ἐν τοσοῦτῳ πολὺν ἤδη χρόνον πρὸ τοῦ Ληκίου ὁ γερμανὸς αὐλικὸς σύμβουλος Ἄρνιττος (von Arndt) ἐν τῷ συγκριτικῷ λεξικῷ (im vergleichenden Wörterbuche), ὅπερ Δίκατερίνης τῆς Β' διὰ τοῦ Πάλλα (Pallas) διαταξάσης ἐσκιαγραφῆθη, ἀναλύσας βεβαίως μόνον πεντή-

(1) Ὁ δὲ γάλλος Παγανέλης καίτοι ἀναγνωρίζει ὡς ἰδιαιτέραν φυλὴν τὴν ἄλβανικὴν, θεωρεῖ ὁμως ὁμολογουμένην τὴν μεγίστην αὐτῆς συγγένειαν πρὸς τοὺς Ἑλληνας καὶ πρόδηλον τὴν ποτὲ συγχώνευσιν ἀμφοτέρων εἰς ἓνα λαόν· «Ἄλλως τε, καίτοι ἀναγνωριζομένης ὡς ἰδιαιτέρας τῆς ἄλβανικῆς φυλῆς, ὁμολογουμένη ὁμως εἶναι ἡ μετὰ τῶν Ἑλλήνων μεγίστη αὐτῶν συγγένεια. Καὶ εἶναι πρόδηλον ὅτι Ἑλληνές τε καὶ Ἄλβανοὶ θέλουσι ποτε ἀποτελέσει ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν λαόν.» Σελ. 13 ἐνθα ἀνωτέρω.

κοντα ἐξ ἄλβανικὰς λέξεις ἐπείσθη ὅτι ἡ ἄλβανική ἐστὶν ἡ παναρχαία τοῦ τόπου γλῶσσα, τῆ βασικικῆ ἀκριβῶς συγγενής, καὶ διὰ τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰς ἀρχαιοτάτας, ἱστορικῶς γνωστὰς καὶ πρὸ τῆς μεταναστάσεως τῶν Γραικῶν, Σλάβων, Λατίνων καὶ Γερμανῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐπικρατούσας γλώσσας, ὧν λείψανα μόνον ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ὀρέων τούτου τοῦ μέρους τοῦ κόσμου, τουτέστι παρὰ τοῖς Ἰρανοῖς, ὀρεινοῖς Καληδονίοις, Τσούδαις, Βάσκαϊς καὶ Ἀλβανοῖς διετηρήθησαν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

§ 21. Ἐν συντόμῳ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, οἱ πλεῖστοι τῶν εὐρωπαϊκῶν σοφῶν ἦσαν ἐκπαλαί τῆς γνώμης, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἰσι λείψανα τῶν παναρχαιοτάτων κατοίκων τῆς Εὐρώπης, καὶ διὰ τοῦτο συγκαταλέγουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς αὐτόχθοσι.

ΛΕΚΥΙΕΝΟΣ καὶ ΑΣΣΕΜΑΝΟΣ.

§ 22. Σχεδὸν δὲ συγχρόνως τῇ ὑπὸ Θουμάννου τεθείσῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ Ληκίου ὑποστηρικθείσῃ γνώμῃ ἐπειρᾶτο ἑτέρα ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένη γνώμη νὰ στερεωθῇ ἐν τῇ φιλολογικῇ Εὐρώπῃ, καὶ νὰ ἀποδείξῃ τοὺς Ἀλβανοὺς τῶν φενικῶν ἢ φιλλανδῶν Βουλγάρων συγγενῆ μιγάδα λαόν, ὅστις πρῶτον μετὰ τὴν ἐβδόμην ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ Χριστοῦ ἴσως ἐξ Ἀλβανίας τῆς ἐν Καυκάσῳ διὰ τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου μετηνάστευσεν εἰς τὴν Ἰλλυρικὴν Ἀλβανίαν (1). Καὶ

(1) «Οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον Ἀλβανίαν ὀρεινὴν τινα χώραν, σχεδὸν ἀγρίαν, ἀρδευομένην ὑπὸ τοῦ Κύρου (Κούρ), κειμένην δὲ πρὸς τὴν ἄνω Ἀσίαν μεταξὺ Ἰβηρίας καὶ τῆς ἀπεράντου ἐκείνης ἀλμυρᾶς λίμνης τῆς μέχρι τῶν ὀρίων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ἐκτεινομένης, τῆς Κασπίας θαλάσσης. Καὶ αὕτη μὲν ἀλωθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ στερηθεῖσα τοῦ ἰδίου ὀνόματος μετεκαλέσθη Κιρβάν, οἱ δὲ κάτοικοι ἠττηθέντες κατέφυγον εἰς Ἑλλάδα πρὸς τὸν κόλπον τῆς Ἐνετίας, καὶ ἐκάλεσαν Ἡπειρον τὴν νέαν αὐτῶν πατρίδα, ἀποτελοῦσαν σήμερον μέρος τῆς κάτω Ἀλβανίας. Ἐντεῦθεν οἱ

κατέστη μὲν θορυβώδης ἡ ἐξήγησις αὕτη ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν Λεκυιένου (Le-Quien) καὶ Ἀσσεμάνου (Assemani) ἤδη περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος, (1) ἀλλ' ἤρμηνεύθη ἄρτι ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν τῷ «Μιδριδάτῃ» τοῦ Ἀδελουγγίου (Adelung Band II s. 792 u. f.).

ΠΟΥΚΕΒΙΛΛΗΣ.

§ 23. Εὐτόλμως δ' ἐκ τῶν νέων ἄλβανολόγων μόνος ὁ γάλλος πρόξενος Πουκεβίλλης (Pouqueville) ἠσπάσθη ταύτην τὴν ἐρμηνείαν, ἀλλὰ μηδὲν συνεισενεγκῶν οὐσιῶδες πρὸς διασάφησιν τοῦ ζητήματος. Διότι καίπερ, παραμείνας μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν δέκα ἔτη (2) καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καὶ τὸν χαρακτῆρα σπουδάσας καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸν βίον τοῦ ἄλβανικοῦ ἔθνους καὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ δια μακρῶν πραγματευθεὶς, Σκύθας (3), νομίζει τοὺς Ἀλβανοὺς, μεταναστεύσαντας ἀπὸ τῆς ἐν Καυκάσῳ Ἀλβανίας εἰς ἣν νῦν οἰκοῦσιν

κάτοικοι αὐτῆς λέγονται ὅτε μὲν Ἀλβανοὶ, ὅτε δὲ Ἡπειρῶται». Αὐτόθι σελ. 8.

(1) Ὁ δὲ Μάγιος Παταβῖνος ὑποδίδων τοῖς Ἀλβανοῖς καταγωγὴν ἀσιατικὴν ἀνακηρύττει αὐτοὺς τέκνα τοῦ Καυκάσου. Τοιαύτη προὑπῆρξε καὶ τοῦ Αἰνείου Συλβίου ἡ γνώμη· ἀλλ' οὐδέτερος αὐτῶν αἰτιολογεῖ τὴν δόξαν ταύτην, ἣν ὁμως ἐπιβεβαιοῖ ἡ ταυτότης τῶν ὀνομάτων τῶν τε ἐν τῇ μακεδονικῇ Ἰλλυρίᾳ καὶ τῇ Ἡπειρῷ σκυπηταρικῶν λαῶν, καὶ τῶν κατὰ τὴν Μαιώτιδα καὶ Κασπίαν καὶ τὴν χώραν τὴν ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου μέχρι τῆς Ἀρμενίας ἐκτεινομένην κατοικησάντων ἄλλοτε». Αὐτόθι.

(2) Avant d'exposer les observations que j'ai recueillies pendant un séjour de dix années au milieu des diverses peuplades de l'Albanie. Tom. 2, p. 502.

(3) Les Gogs ou Guegues, les Lezgians ou Toxides, les Lapyges ou Lapys, les Schumiks ou Chamis, leur feront reconnaître les nations scythiques dont etc. Tom. 1, p. XXVII.